

VJRKTF

2006

**A PILISVÖRÖSVÁRI NÉMET NEMZETISÉGI FÚVÓSZENEKAR
TÖRTÉNETE**

Konzulens tanár

Dévainé Kluka Adrienne

főiskolai docens

Varga Nóra

Tanító, ének-zene

műveltségterület

Tartalomjegyzék

<i>Bevezetés</i>	4
<i>A magyarországi németiség hangszeres népzeneje</i>	6
Történelmi bevezető	6
A zenetanulás módja	7
A zenészek	8
A zenélés alkalmai	8
Hangszerek a fúvószenekarokban	9
A fúvószenekar összetétele	10
Neves hazai német (népi) zenekarok	11
A zenekari számok műfajok szerint	11
Zenei műfajok	11
Kereseti lehetőségek	11
<i>A pilisvörösvári Mauterer-zenekar története és működése</i>	
1850-1945	13
A zenészek zenei képzése	15
A vonósok és fúvósok	17
Emlékezés a Mauterer-zenekarra	18
1945-1989	19

A zenekar újjáalakulásának története

1989-2006	20
A Német Nemzetiségi Fúvószenekar tevékenysége napjainkban	23
A zenekar célja	27
Összegzés	28
Források	29
Mellékletek	30

Bevezetés

„Die Musik ist eine Gabe Gottes,
die den Teufel vertreibt
und die Menschen fröhlich macht.”

(M. Luther)

„A zene Isten ajándéka,
mely elűzi az ördögöt,
és boldoggá teszi az embereket.”

(M. Luther)

A mai városi emberek egyre inkább elfelejtik a magyarság hagyományait. Ám igaz ez a nemzetiségekre is. Manapság a nemzetiségi kérdés a háttérbe szorul.

Én olyan helyen élek, ahol a sváb kultúrát még többen próbálják megóvni. Bár én nem vagyok sváb, az őseim sem azok, de mivel családjunk már évtizedek óta él Pilisszentivánon, felvettünk néhány szokást.

Édesanyám már óvodás koromban elkezdte az én zenei képzésemet, megtanított furulyázni, majd iskolai tanulmányaim kezdetén zeneiskolás lettem. Néhány év furulyás előképzés után elkezdtem fuvolázni. Kedvenc hangszeremen már nyolc éve játszottam, (ekkor már három éve a szentiváni fúvószenekar tagja voltam) mikor meghívtak a Pilisvörösvári Német Nemzetiségi Fúvószenekarba. Idén nyáron lesz hetedik éve, hogy a vörösvári zenekar tagja vagyok. Ez indokolja, hogy szakdolgozatom témájául a Vörösvári Német Nemzetiségi Fúvószenekar történetét választottam. Mivel a zenekar 113 éves múltra tekint vissza, úgy gondolom megérdemli, hogy valaki végre megírja történetét.

Témaválasztásom inspirálta, hogy ezzel a témával kapcsolatos kutatómunka, és írásos anyag nem nagyon létezett, így dolgozatom forrásául régi és mai zenészek szolgáltak, továbbá némi gyűjtőmunka a helyi könyvtárban.

Ének-zene szakosként számomra egyértelmű volt a zenével kapcsolatos téma választása. Mivel a német nemzetiségi zene nagyon fontos számomra, vonzalmamat a későbbiekben tanítványaimmal is szeretném megosztani zenehallgatás, illetve néhány sváb dal tanulása során. Környékünkön igen sok német nemzetiségi általános iskola létezik, tehát úgy gondolom, és remélem, elhatározásomat végbe is tudom majd vinni, és támogatókra találok.

A magyarországi németség hangszeres népzeneje

Történelmi bevezető

A török hódoltság után a Magyarországra érkező németek nemcsak legfőbb használati tárgyaikat, viseletüket, hanem dalaikat, táncaikat is magukkal hozták. A szokások, hagyományok tovább éltek körükben. Akik az őshazában is már hangszeren játszottak, vagy magukkal hozták hangszerüket, vagy pedig újról gondoskodtak. A különböző alkalmak a tánc, a multságok, az egyházi ünnepek stb. indokolták, hogy a zenészek az új életkörülmények között is megszólaltassák hangszereiken a magukkal hozott dallamokat, dalokat, amelyek aztán nemzedékről nemzedékre hagyományozódtak, s mind a mai napig megtalálhatók hazai németségünknel.

A hazai németek népzenejének adatait keresve nem valami sok közléssel találkozunk.

Kramer Imre „A magyarországi német népdal” című könyvében a népdalokkal kapcsolatban röviden foglalkozott a hangszeres zenével is.

„A legelhanyagoltabb a magyarországi német népdalnak talán összes elhanyagolt problémái között (1933-ban) az, amely talán a legérdekesebb: az ének nélküli pusztai hangszeres zene problémája.” Ősrégi megnyilvánulási formája a német népzenei kultúrának a rezesbanda. Mai formájában természetesen nem lehet ez a zenélési mód idősebb 80 évesnél...

Maga a hangszeres zenélés gyakorlata azonban ősrégi formája a német zenekultúrának. Az első ismert korszakot a vándorló muzikusok (fahrende Spielleute) képviselték. Később már föl-föltündeztek a helybenlakó zenészek. Sok dokumentuma maradt fenn a városi zenészek céheinek. A fennmaradt okmányok alapján tudjuk, hogy ezek a városi muzikusok nemcsak reprezentációs alkalmakkor, hanem sűrűn szolgáltattak multságok alkalmával is tánc- és szórakoztató zenét, amit gyakran meg is kellett nekik tiltani.

A rezesbanda (die Banda) rendkívül fontos szerepet játszik a mai német falu közéletében és kultúrájában. A falu reprezentatív zenéje főleg ünnepélyes alkalmakkor (pl.: lakodalom) jut fontos szerephez. A rezesbanda funkciója: a falu passzív zenekultúrájának kielégítése, a falusi „koncertélet” ápolása.

A zenetanulás módja

A hazai némettség körében az egyéni és a csoportos zenetanulás is megtalálható. Egyes családokban a hangszeren való játszás öröklődött, így a gyerekek is játszottak valamilyen hangszeren. A gyerekek legtöbbször már egészen fiatal koruktól zenéltek, és belenőttek későbbi szerepükbe. Voltak kimondottan zenészcsaládok is.

A másik lehetőség a katonazenekar volt. A katona, ha a zenekar tagja volt, leszerelés után hazatérve gyakran zenekart alakított saját falujában, vagy valakitől átvett egyet. A zenekar élén a karmester állt, aki után a zenekart általában elnevezték. Legtöbbször a karmester is játszott a zenekarban, mégpedig szárnykürtön. A karmesternek emberileg is közel kellett állnia a zenekar tagjaihoz, el kellett tudnia simítani a véleménykülönbségeket, sőt a viszályokat is, amelyek gyakran a zenekar fennállását is veszélyeztették. A rendszeresen zenélő, oktató karnagyok mellett nem szabad megfeledkeznünk a kántor-tanítók áldozatos munkájáról sem. A német falvakban a népi zenekarok szervezésében, tanításában és vezetésében szereztek érdemeket. Kiemelkedő közülük Pilisvörösváron Vass Márton kántor-karnagy, aki a levente-zenekart vezette.

A megalakult zenekarok általában januárban kezdték a gyakorlást. Első komoly fellépésük a farsang volt, majd a böjt után egyre gyakrabban játszottak, pl.: a feltámadási körmeneten is. A kottákat maguk írták, vagy cserélték el másik zenekarral.

A zenészek:

a. Hivatásos zenészek:

Nem maguk vették hangszereiket, hanem azt a zenekartól kapták tanulásra, használatra. Rendszerint díjazásért játszottak.

b. Az egyes foglalkozásokhoz tartozó ún. egyesületi zenészek, zenészcsoporthoz tartozó, a tűzoltó-, a bányász-, a levente-, az iskolai zenekart.

A zenélés alkalmai:

A zene a táncból, a daltól szinte elválaszthatatlan, szoros tartozéka, velejárója.

A zenélés alkalmai:

- a. családi ünnepekhez kapcsolódó (keresztelő, lakodalom, temetés,...),
- b. munkához fűződő zenélés,
- c. a naptári évhez (egyházi évhez), mégpedig az egyházi és világi ünnepekhez fűződő zenélés.

A nagyobb ünnepeken (karácsony, húsvét, pünkösd, templomszentelés, búcsújáró körmenetek stb.) a hazai német nemzetiségi fúvószenekarok gyakran emelték az ünnep fényét.

A világi rendezvények (Szilveszter, farsang stb.) a nemzeti (március 15.) és az állami ünnepek (választás, évforduló stb.) hangulatát is a zenekar volt hivatva biztosítani.

A közéletben a fúvószenekarnak jelentős szerepet játszott. Természetesen nem minden alkalommal felelt meg a falusi élet követelményeinek, ezért egy egyszerűbb zenekarra is szükség volt. Ha az emberek kis körben ünnepeltek vagy szórakoztak, akkor a sramlizene játszott.

Hangszerek a fúvószenekarokban:

I. Fúvós hangszerek (Blasinstrumente, Aerophone):

a. Fafúvók (Holzbauminstrumente)

-fuvola (Flöte), piccolo

-oboa (Oboe)

-klarinét (Esz, B, C, Klarinette)

A piccolo, fuvola, az oboa és a fagott régebben nem voltak használatos hangszerek. Kizárólag Esz és B (ritkán C) klarinétot használtak, abból is a német rendszerű hangszereket, melyek – noha technikailag nehezebben kezelhetőek – lágyabb, puhább hangúak a francia mechanikás társaiknál.

b. Rézfúvók (Blechblasinstrumente)

- kürtök (Horn) Esz, újabban F

- szárnykürtök (Fügelhorn)

- tenorkürtök (Bassfügelhorn)

- baritonok (Eufonium)

- trombiták (Trompete) B, Esz

- basszstrombiták (Basstrompete)

- harsonák (Posaune) C ritkán B

- tubák (Tuba) F, B, régebben Esz

- helikonok (Helikon) F, B

A kürtök és a tubák csak a közelmúltban jelentek meg a fúvószenekarokban. Mára a basszstrombita és az Esz trombita gyakorlatilag eltűnt a zenekarokból. Sajnos manapság a szárnykürt is sok esetben csak szólam szerint az, mert a zenészek trombitát használnak, így nem veszik figyelembe a két hangszer közötti különbséget, hogy míg a trombitának harsány, erős hangja van, a szárnykürt lágy, puha hangot ad ki.

II. Szaxofonok

-Esz Alt szaxofon

-B Tenor szaxofon

-Esz Bariton szaxofon

Talán a legújabbán használatos hangszerei a fúvószenekaroknak. Valószínűleg amikor a divatos tánczenék, pl. a tangó, foxtrott is bekerültek a zenekarok repertoárjába, a klarinétosok gyakran váltották hangszereiket.

III. Ütőhangszerek (Schlaginstrumente, Schlagzeug,-s, -e)

a. Hangoltak:

- harangjáték

- celesta

- cimbalom

- xilofon

b. Határozott magasság nélküli – ritmushangszerek:

- kisdob

- nagydob

- triangulum

- cintányér

A fúvószenekar (e Blaskapelle,-n) összetétele:

-Esz, B vagy C klarinét

-szárnykürt (Fügelhorn), második szárnykürt

-Esz, B trombita

-eufónium

-basszusszárnykürt (Bassfugelhorn)

-helikon, tuba

Dob és cintányér nem volt a hazai német népi fúvószenekarokban, később kerültek bele, valószínűleg katonai hatásra.

A szaxofon, a tangóharmonika nem illenek a német népi fúvószenekarba.

Neves hazai német (népi) zenekarok:

Valamikor a legtöbb hazai német falunak volt fúvós, ill.vonós zenekara. Nem egyet közülük igen tehetséges zenész (r Kapellmeister) vezetett néha hosszú éveken, évtizedeken keresztül. Nem egy közülük műveket szerzett, a célnak megfelelően jól hangszerelt és gondoskodott az utánpótlás neveléséről.

Néhány neves német népi zenekar: Babarc, Mázaszászvár, Soroksár, Csolnok (Fódi János), Törökbálint (Bán László).

A zenekari számok műfajok szerint

A zenekari számok összeválogatása mindenkor úgy történt, hogy az együttes meg tudjon felelni a faluközösség igényeinek. A játszott műveknek általában címet adtak. A szerző neve ritkán volt ismeretes. A művet a megszokott címen emlegették.

Zenei műfajok:

-felvonulásra, menetelésre alkalmas indulók

-a keringő (Walzer)

- landler (6.sz. melléklet)
- polka: páros ütemű gyors tánc (5. és 7.sz. melléklet)
  - fajtái: schnell-, kreutz-, hupps-, zeppepolka
- magyar kettős
- francia négyes
- mazurka (3/4-es ütemű)
- lassú és gyors csárdás
- 3/4-es ütemű polonaise vagy lengyel sétatánc
- tangó
- foxtrott
- operettrészletek

Kereseti lehetőségek

A fúvószenekarok sehol sem léteztek pusztán azért, hogy a tagjaiknak kiegészítő kereseti forrást biztosítsanak. A zenélés öröme tartotta össze ezeket az embereket.

A legnagyobb bevételt az esküvők jelentették, de nagy követelményeket is támasztottak a zenészekkel szemben. A zenekar jutalmazása a vendégek dolga volt. Ilyenkor senki sem volt kicsinyes. Ételt és italt a zenészek mindenhol ingyen kaptak.

1950-ben Sreck István esküvőjén

Mindig voltak alkalmak, amikor egy falu zenekari összemérhették tudásukat. 1913-ban Budafokon rendeztek zenei versenyt, majd 1926-ban Pomázon tartottak hasonlót, amelyet a Faluszövetség szervezett. A budai hegyvidék több fúvószenekara is részt vett ezen a versenyen. A győztes a pilisvörösvári zenekar lett Mauterer János vezetésével.

A Mauterer családból került ki a község első karmestere. Állítólag a XIX. század közepén alapított meg Mauterer Jakab egy zenekart. A fia - aki szintén Jakab volt – lett az utódja. Ő a zenekart fiára, Jánosra hagyta, aki 1953-ig volt a zenekar vezetője.

A pilisvörösvári Mauterer-fúvószenekar története és működése

1850-1945

A község zenei életéről az első adatot egy 1743-ból származó per irataiban találjuk. A perirat az Eszterházy család levéltárában található. Az ügyben egy farsangi bálról van szó,

amikor verekedésre került sor. A verekedésnek a falusi plébános vetett véget úgy, hogy a fúvókát a reverendája alá dugta és hazavitte. Ez a feljegyzés arra utal, hogy a faluban már a XVIII. század kezdetén létezett fúvószenekar. A telepesek valószínűleg magukkal hozták őshazájukból hangszereiket, és közösségük szórakoztatására játszottak.

Nem tudjuk pontosan, hogy ez a zenekar milyen hangszerekből állt össze, mert ma már egyetlen darab sincs meg belőlük. De ha a Németországban a XVII. században virágzó fúvóskultuszt figyelembe vesszük (Johann Sebastian Bach korában), megállapítható, hogy a fúvós hangszerek (trombiták, kürtök) és az ütősök közül nem hiányozhattak a fafúvósok (fuvola és klarinét) sem.

A Mauterer család első dédapja nyugatról érkezett bevándorlók listáján nem Mautererként, hanem mint Toma Autterer szerepel. Az 1696-ban készült összeírásban a listán ő a negyvenedik betelepülő.

1747-ben a Canonica Visitatio-ban már Mauterer néven találkozunk vele. Ezt a dédapát Mauterer Lőrincnek hívták. A család Baden-Württembergből származik. Mautererék már a XVIII. században vezető szerepet töltöttek be a község zenei életében. Mauterer Jakab, aki 1824. július 10-én született és 1902-ben bekövetkezett haláláig utódjának a zenei vezetője, illetve tanácsadója volt, a karmesteri pálcát édesapjától örökölte. Mauterer Jakab 1850-1870-ig vezette a zenekart, mely akkoriban 10 főből állt, akik amatőr zenészek voltak. 1870-1895-ig Mauterer Márton volt a zenekar karmestere. Ő Mauterer Jakab fia volt. Ezután Mauterer Jánosra, Mauterer Márton fiára szállt a karmesterpálca, aki 1895-1950-ig vezette a zenekart.

Mauterer János 1871. június 20-án született. Már 10 éves korában egészen ügyesen hegedült. 12 éves volt, mikor megkapta első szárnykürtjét, és ettől kezdve élete végéig kapcsolatban élt a hegedűvel és a szárnykürttel. 20 éves koráig édesapja zenekarában játszott, bevonulása után pedig Budapestre került a királyi és császári gyalogos ezredbe.

Budapesten szárnykürtösként játszott egy olyan kiváló és híres karmester vezetése alatt, mint Fricsay Ferenc. Leszerelése után visszatért falujába.

Ettől kezdve a Mauterer-ház majdnem 40 éven keresztül a falu igazi zeneiskolája volt. Mauterer János, akit akkoriban 25 évesen már mint tekintélyes zenészt neveztek ki a zenekar élére, rendszeresen gondoskodott a zenekar utánpótlásáról.

A zenészek zenei képzése

A legtöbb zenész a zenélést otthon a családban tanulta vagy az édesapjától vagy valamilyen más rokontól. A lakosság zenei neveléséhez a mindenkori kántor is hozzájárult. A gyerekek először a hegedűvel ismerkedtek meg. Három évig nem nyúlhattak fűvös hangszerhez. Először a különböző skálákat gyakorolták, sorban minden moll és dúr hangnemet. A tanuló megismerkedett a hangközökkel is, majd amikor már minden bé előjegyzéses és keresztes skálát dúrban és mollban is kívülről le tudott játszani, valamint egy elé tett ismeretlen darabot kottából el tudott játszani, tehát rendelkezett minden szükséges zenei ismerettel, csak akkor kapta kezébe a neki legjobban megfelelő fűvös hangszert.

Ebben a zenekarban kezdte 57 éves karmesteri pályafutását Mauterer János. A fűvöszenekar a templomban nem játszott, de a körmeneteken mindig részt vett.

A Mauterer-zenekar 1892-ben:

Esz-klarinet

B-klarinet I-II.

B-szárnykürt I-II.

Basszus szárnykürt

Kürt I-II.

Eufónium/F-helikon

Esz-trombita I-II.

B-trombita III.

Ütős hangszerek

A Mauterer-zenekar 1944-ben

B-szárnykürt I.: Mauterer János karmester, földműves

B-szárnykürt I.: Vörösvári-Spiegelberger József ács

B-szárnykürt II.: Braun Mátyás ács

B-szárnykürt II.: Vörösvári-Spiegelberger György ács

Esz-klarinét: Bruckner József kötő, menekült

B-klarinét: Blum-Budavári Márton, Solymár

B-klarinét: Bruckner János kötő

B-klarinét: Nick István kötő

Esz-trombita: Braun Mátyás tetőfedő

Esz-trombita: ifj. Manhertz András kőműves

Esz-trombita: Schreck Mihály sóderbányász

B-tenortrombita: Kozek János kőműves

B-tenortrombita: id. Manhertz András bányász

B-tenortrombita: Wenczl Márton bányász

Bariton: Nick János kőműves, 1956-1963-ig karmester

Helikon: Nick Márton kőműves, Nick János fia

Nagydob: Nick Márton, Nick János bátyja

Kisdob: Morner József bányász

Fuvola: Mauterer János kőműves

A híres Mauterer-zenekar 1949. X. 9-én

Pilisvörösváron 1941-ig vonózenekar is létezett. Ez a zenekar játszott újévkor, húsvétkor, pünkösdkor, úrnapkor, búcsúkor, Szent István napkor, gyertyaszentelőkor és karácsonykor a misét.

A vonósok és a fúvósok

A szokásos bálakat mindig a fúvósok nyitották meg, és a vendégek éjfélig fúvószenére szórakoztak. Éjfél körül a zenekar átváltozott vonózenekarrá. Így játszottak hajnalig, majd 4 órakor hangszert cseréltek, és reggelig ismét a rezes banda „húzta”. Mauterer János volt az, aki szárnykürtjével, illetve hegedűjével az ütemet mindig megadta. Nagy ünnepekkor a falu mind a 24 vendéglője zenével akarta szórakoztatni a vendégeit, ezért a zenekarok kisebb együttesekké alakultak. Ilyenkor általában polkát, keringőt, landlert, csárdást és mazurkát játszottak. Később ehhez csatlakozott a foxtrott és a tangó.

Emlékezés a Mauterer-zenekarra

Nick István, vagy ahogyan Pilisvörösváron mindenki ismeri, Pista bácsi 66 éve zenél, és még ma is játszik a fúvószenekarban. Így mesélt emlékeiről:

„8 éves koromban kezdtem hegedülni tanulni a nagybátyámtól. (Nick Jánostól, aki Mauterer János mellett-karmester helyettes volt a fúvós zenekarban.) Aztán megalakult a levente zenekar, ahol klarinézoltam. 14 éves koromtól már játszottam a Mauterer-zenekarban is. A levente zenekar karmestere Vass Marci bácsi (az akkori kántor) volt. Minden nap a lakására jártam elméletet tanulni. 16 éves koromban pedig, 1941-ben kinevezett karmester-helyettesnek. 1944-ben feloszlott a levente zenekar, a hangszereket elvitték, ellopták. Így csak a Mauterer-zenekarban zenéltem tovább. Büszke vagyok rá, hogy együtt zenélhettem az öreg Mauterer János bácsival. Zenész családból származom, az ükapám volt az, aki a Mauterer-zenekart létrehozta (Mauterer Jakab). Az ükapámtól kezdve mindenki zenélt a családban. A nagyapám tulajdonképpen Mauterer volt, csak a Nickéknek nem volt gyerekük, és örökbe fogadták őt, Nick Mártont. Így lettünk apámmal Nickek. Sajnos a Mauterer-dinasztia utolsó leszármazottja én vagyok, és utánpótlás nincs.”

Pista bácsi idén novemberben ünnepli 80. születésnapját, de még mindig nagyon szeret zenélni. Minden héten eljár a próbákra, és ha hívják temetésre, vagy sramlizni, oda is szívesen elmegy még.

2003. október 25-én a Magyarországi Német Fúvószenekarok Országos Fesztiválján kitüntetésben: Josef-Gungl díjban részesült.

1945-1989

A II. világháború végén úgy tűnt, hogy megszűnik a hazai németek hangszeres zenéje, hiszen a zenekari tagok szétszóródtak a világban, a hangszerek nagy része pedig elveszett, vagy elpusztult. A háború után a német népi zenélés lehetőségei is eléggé megritkultak.

1945. december 29-én jelent meg a magyarországi német lakosságnak Németországba való áttelepítéséről szóló kormányrendelet. A rendelet szerint „áttelepülni köteles az a magyar állampolgár, aki az utolsó népszámlálási összeírás alkalmával (1941) német nemzetiségűnek, vagy anyanyelvűnek vallotta magát, vagy aki magyarosított nevét német hangzásúra változtatta vissza, továbbá az, aki a Volksbundnak, vagy valamely fegyveres német alakulatnak (SS) tagja volt.”

Bár a kitelepítés Pilisvörösvárra is nagy hatással volt, a zenekar életében nem játszott nagy szerepet.

1945-ben a Mauterer-zenekar kezdett újraéledni, és kezdte visszanyerni eredeti taglétszámát is.

1950-ben Nick János (Pista bácsi nagybátyja) vette át a zenekar vezetését, de ő 1960-ban bekövetkezett halála miatt csak 10 évig állt a zenekar élén.

1960-1982-ig Vörösvári József vezette a zenekart, aki szintén Mauterer Jánosnál tanult zenélni. Az ő zenekarában már zenéltek a mai zenekar középkorú tagjai. Közülük került ki Feldhoffer János, aki 1982-ben vette át a stafétabotot. Ekkor 14 tagból állt a zenekar.

A zenekar újjáalakulásának története

1989-2006

A II. világháború előtt Schaffer Lőrinc édesapja és Eduárd Gilitzer édesapja jó barátok voltak. A gyerekek is ismerték egymást, többször találkoztak Vörösváron, vagy a Gilitzer család ürömi házában. Aztán jött a kitelepítés, és évtizedekig nem látták egymást. (Pilisvörösvárról, Pilisborosjenőről, Ürömről, Csobánkáról, Dunabogdányból, Budaörsről, Pesthidegkútról Baden-Württemberg környékére telepítették ki a német nemzetiséget.) A Gilitzer család Gerstettenben telepedett le. A barátság szálait szétszakította a történelem és a nemzetek közti ostoba gyűlölet. Néhány évtized múlva enyhült a légkör, és Gilitzer úr haza-hazalátogatott szülőföldjére. A 25. házassági évfordulóját is Budapesten ünnepelte meg, és másnap a gyerekkor emlékeit gombolyítva eljött a vörösvári búcsúba. Az ünneplő forgatagban találkozott hosszú évek után össze gyermekkori barátjával, Lőrincel. Örömmel üdvözölték egymást, s hamarosan egy-egy pohár bor mellett ismét összelelegedtek. Betévedtek a könyvtárudvarba, ahol aznap éppen a Mauterer-zenekar játszott, Feldhoffer János vezetésével. Gilitzer úrnak, aki a fúvószeneszerelmese, s odahaza, Gerstettenben a fúvószenesi egyesület pártoló tagja, megtetszett a játékuk, s felajánlotta, hogy szívesen segítene a zenekar felfejlesztésében, a szerény felszerelés kiegészítésében. A zenekar tagjai igent mondtak, és hamarosan megalakult a fúvószenesi egyesület, melynek elnökévé Schaffer Lőrincet, titkárává Schuck Edét választották meg. A zenekar vezetője Feldhoffer János, karnagya Brandhuber János lett.

Pilisvörösvári Fúvószenekar alapító tagjai 1989

"Die Musik ist eine Gabe Gottes die den Teufel verstreibt und die Menschen fröhlich macht." M. Luther

Megkezdődött a pártoló tagok toborzása, mind Vörösváron, mind Gerstettenben.

Fáradozásukat siker koronázta, a pártoló tagok száma két év alatt 100 fölé emelkedett.

Persze egy zenekar létrehozása nemcsak az anyagiakon múlik, zenészek is kellenek.

Szerencsére Vörösváron és a környéken a fúvószenei hagyományoknak köszönhetően sok képzett, tehetséges, fiatal fúvós van. Sikerült is a létszámot jelentősen megnövelni. A zenekarban nemsokára már az eredeti 16 helyett 30-an zenéltek.

A zenekar kezdettől fogva kitűnő kapcsolatot ápol a gerstetteni fúvószenekarral – egymást rendszeresen meghívják vendégszereplésre, személyes barátságok is szövődtek.

1996. május 3-án került sor a partnerkapcsolat hivatalos megkötésére. Az erről szóló okiratot Grószné Krupp Erzsébet és Roland Polaschek polgármester látták el kézjegyükkel:

„A Gerstetten, Német Szövetségi Köztársaság és Pilisvörösvár, Magyar Köztársaság

partnerkapcsolatáról szóló okiratot azzal a céllal írjuk alá, hogy településeink lakói egymást jobban megismerjék, és a népeink közötti baráti kapcsolatot ápolják.

Mindezáltal elősegíteni és elmélyíteni óhajtjuk különösen a társadalmi, kulturális, zenei, politikai, sport- és turisztikai kapcsolatokat.

Kötelezettségként vállaljuk, hogy ezeket az erőfeszítéseket támogatjuk, és szándékaink szerint a településeink és polgáraink közötti, partnerkapcsolat keretében történő eseményeket egy egységes Európa gondolatának jegyében valósítjuk meg.”

Pilisvörösvár a gerstetteni barátságon kívül szoros partnerkapcsolatot ápol még Gröbenzellel, és Werheimmel, így a zenekart ezek a városok is igen gyakran vendégül látják. Ezzel kapcsolatban egy kedves gerstetteni zenész kolléga így fogalmazott: „Ahogy egy embernek egy igazi szerelme lehet csak, így a vörösvári zenekarnak is csak egy igazi „barátja” lehet, és ez a gerstetteni zenekar. Ez viszont visszafelé is igaz.”

A Német Nemzetiségi Fúvószenekar tevékenysége napjainkban

1995-ben Brandhuber János lemondása után Buzás Bálint vette át a karnagyi teendőket a zenekarban. Így jelentős szerepe volt abban, hogy a zenekar 1996. április 14-én a IX. Országos Fúvószenekari Minősítésen „NÉMET NEMZETISÉGI ZENEKAR” kategóriában 148 ponttal, „SHOW ZENEKARI” kategóriában pedig 143 ponttal Kiemelt Aranydiplomát kapott, s így megszerezte a „FESZTIVÁLZENEKAR” címet. (A minősítésen maximum 150 pontot lehetett elérni.)

1997. május 1-jén jelent meg a zenekar első kazettája és CD-je, „Jeder echte Werischwarer” címmel, melyen a zenekar mellett Peller Anna énekes is hallható. Ugyanebben az évben, szeptemberben, Sopronban az Országos Német Nemzetiségi Fúvószenekari Fesztiválon a zenekar az első 6 helyezett között szerepelt.

A zenekarnak a fesztiválokön és találkozókön kívül fontos szerepe van még ma is a közösség életében. Minden év januárjában részt veszünk az újévi koncerten, februárban, a farsangi időszakban évről-évre megrendezésre kerül a fúvósbal, amely általában batyubál.

A bálön kialakult egy kedves szokás: a tombola-nyeremények mellett minden évben „árverésre” bocsátunk egy rozsmaringot, melyet egy helyi virágkötő ajánl fel a zenekarnak. Ez a virág a kikiáltási ár többszöröséért szokott elkelní. A bálokön a jó hangulatról a zenekar és a vendégek mellett egy kedves pártoló tag (Mátrai Mátyás) is gondoskodik, minden évben valami újat talál ki, amit tükörből vagy üvegből elkészít, és ezzel vicceli meg a vendégeket.

A március 15-i és október 23-i megemlékezésen is a zenekar szolgáltatja a zenét a koszorúzásnál is, és az ünnepség előtti és utáni térzenénél is, a többi világi ünnep mellett, mint a szüreti felvonulás, a tűzoltó egyesület májusi ünnepi megemlékezése, az óvodák Márton-napi ünnepségei. A zenekar egyházi vonatkozású „kötelezettségei”: a húsvéti

feltámadási körmenet, a bérnálás, a pünkösdi nagymise az erdei kápolnánál, melyen kétévente a gersteteni fúvószenekar is vendégszerepel, az úrnapi körmenet, a Mária-napi német nyelvű ünnepi nagymise a Nagytemplomban, (ekkor van a búcsú Vörösváron (4.sz.melléklet). (Az egyházi énekes kottákat Grohman István kántor segítségével Feldhoffer János, és Buzás Bálint hangszerelték, hogy megfeleljen a mai zenekar szólamainak.)

A helyi fellépéseken túl gyakran szerepel a zenekar a környező településeken, pl.: Piliscsabán, Solymáron, Biatorbágyon, Pilisborosjenőn, stb. (1. sz. melléklet)

A zenekar szívesen vesz részt fúvósdélutánokon, vagy sördélutánokon, továbbá gyakran játszik fúvószenekari fesztiválokon, és zenekari találkozókön is.

A vörösvári német nemzetiségi táncsoporttal is igen szoros kapcsolatban áll a zenekar, így nem véletlen, hogy több számukhoz a zenekar biztosítja a zenét.

2000-2002-ig Kovács Tibor, a budapesti Honvédségi Zenekar helyettes karnagya lett a zenekar karmestere, miután Buzás Bálint családi okok miatt lemondott.

2002-ben személyi változások történtek, mely szerint Feldhoffer János vette át az elnöki helyet, Buzás Bálint pedig mint karmester vett részt a zenekarban. Ez év májusában a zenekar közhasznú egyesületté alakult.

2003. április 27-én zenekarunk fúvószenekari találkozót rendezett, amely a nagymányoki Országos Fúvószenekari Fesztivál előválogatója volt. A Magyarországi Németek Ének-, Zene- és Tánckarok Országos Tanácsa háromévente rendez kultúr csoportjainak országos fesztiválokat, és ebben az évben a felnőtt fúvószenekarok is sorra kerültek. A fesztiválokat előválogatók előzték meg a különböző régiókban. Az elhangzott produkciókat a szakemberekből álló zsűri értékelt. (2.sz. melléklet) A zsűri elnöke Apáthy Árpád karnagy, a Pécsi Liszt Ferenc Zeneiskola igazgatója volt, továbbá Piergiorgio Pisetta, zeneszerzője és trombitása az albiano zenekarnak, Neumayer Károly, a Pécsi

Tudományegyetem Zeneművészeti Intézetének Főiskolai docense, és Apaceller József, a magyarországi Német Fúvószenekari Szekció alelnöke volt a zsűri tagja. A nagymányoki döntőre négy zenekarból csak kettő jutott tovább, a vörösvári, és a budafoki.

A találkozón a zenekar elismerő oklevelet nyújtott át „nyugdíjas” zenészeinek, a pilisvörösvári fúvószenei életben eltöltött hosszú évtizedes tevékenységükért: Brandhuber Jánosnak, Denk Józsefnek, Fetter Józsefnek, Manhertz Pálnak, Solt Józsefnek, Solymosi Mártonnak, Metzger Istvánnak, Nick Jánosnak és Várhegyi Ferencnek.

A nagymányoki országos döntőre 2003. október 25-én került sor, melyen zenekarunkat a 7. helyre sorolták. (3.sz. melléklet)

2004. áprilisában jelent meg a zenekar második CD-je és kazettája, „Wir grüBen mit Musik” címmel. Ennek a kazettának a bemutatójára április 25-én került sor, mely méltó megemlékezés volt az újjáalakult zenekar 15 éves jubileumára.

2005. áprilisában megjelent a zenekar válogatás CD-je is, mely egy fúvósfesztivál keretében került bemutatásra, melyen a pilisvörösvári zenekar mellett részt vett a solymári, biatorbágyi, révkomáromi, és a ceglédberceli zenekar is.

2005. október 23-án a Pilisvörösvári Német Nemzetiségi Fúvószenekar „Pilisvörösvárért” emlékérmét kapott a város kulturális életében kiemelkedően eredményes, önzetlen, áldozatos és maradandó munkájáért.

2006-ban a zenekar a kisebb fellépések mellett hivatalos Németországba, Gerstettenbe. A gerstetteni Musikverein Harmonie zenekar ugyanis idén ünnepli fennállásának 100. évfordulóját. Június 14-18-ig tart az ünnepi hét, melyre a vörösvári zenekaron kívül még 24 zenekar hivatalos. Bár az ünnepsorozat már szerdán kezdődik, a fúvós csak pénteken utazik egy hosszú hétvégére. Itt a zenekar feladata lesz: részvétel a „Kinderfest” felvonuláson, a partnerkapcsolati ünnepélyen, reggeli ébresztő a többi zenekarral együtt, a zene szolgáltatása az evangélikus istentiszteleten, továbbá a sörsátorban napnyugtától pirkadatig húzni a talpalávalót. (8-9.sz. melléklet)

A zenekar célja

- A német nemzetiségi zenekultúra ápolása, különös tekintettel a pilisvörösvári zenei hagyományokra.
- A lakosság szórakozási igényeinek magas szintű kielégítése.
- Mai zeneszerzők műveinek bemutatása.
- Anyaországbeli kapcsolatok kialakításával és ápolásával hozzájárulni a két nép kulturális és emberi kapcsolatainak erősítéséhez, a nemzetiségi lakosság úgynevezett „híd” szerepének minél hatékonyabb megvalósításához.
- A fiatal pilisvörösvári és környékbeli fúvószenészek nevelése, szakmai segítése a zenekari utánpótlás biztosítása érdekében.
- A pilisvörösvári zenei hagyományok megőrzése, bekapcsolása az ország zenei (nemzetiségi) vérkeringésébe.
- Konstruktív együttműködés a zeneiskola tanáraival és tanulóival.
- Partnerkapcsolatok (bel- és külföldi) kialakításának elősegítése.
- A Magyarországi Németek Szövetsége által szervezett programokon való aktív részvétel.
- Istentiszteleteken, és templomi hangversenyeken való közreműködés.

Összegzés

Végül Dr. Vargha Károly: A magyarországi németek énekes és hangszeres népzeneje című könyvéből idézek, mivel úgy gondolom, hogy ez megfelelő befejezése dolgozatomnak.

„Fontos lenne a magyarországi német zenekarok történetére vonatkozó adatok, kották, fényképek, stb. összegyűjtése a régi karmesterek vagy azok hozzátartozóinak megkeresése adatgyűjtés céljából. Ezek összegyűjtése mind a hazai zenetörténetnek, mind a magyarországi némettség művelődéstörténetének fontos feladatai közé tartozik.”

„Napjainkban már az óvodákban, majd az általános iskolákban hasznos zenei képzésben részesülnek a gyerekek. Nő a zenei általános iskolák és gimnáziumok száma. A szülők is arra törekszenek, hogy gyermekük megtanuljon valamilyen hangszeren játszani.

A pedagógusokra, a művészeti vezetőkre hárul az a feladat, hogy a zenei tehetséggel rendelkező gyerekeket zenetanulásra ösztönözzék. Szorgalmazni kell a zenei tevékenység terjesztését, a kihalófélben lévő zenei hagyományok megmentését.”

Mint zenész, és leendő pedagógus én is ezeket a célokat tűzöm ki magam elé, és igyekszem ezen feladatokat legjobb képességeim szerint megoldani.

Források

Dr. Vargha Károly: A magyarországi németek énekes és hangszeres népzeneje

Fogarasy-Fetter Mihály:

Vörösvári Újság

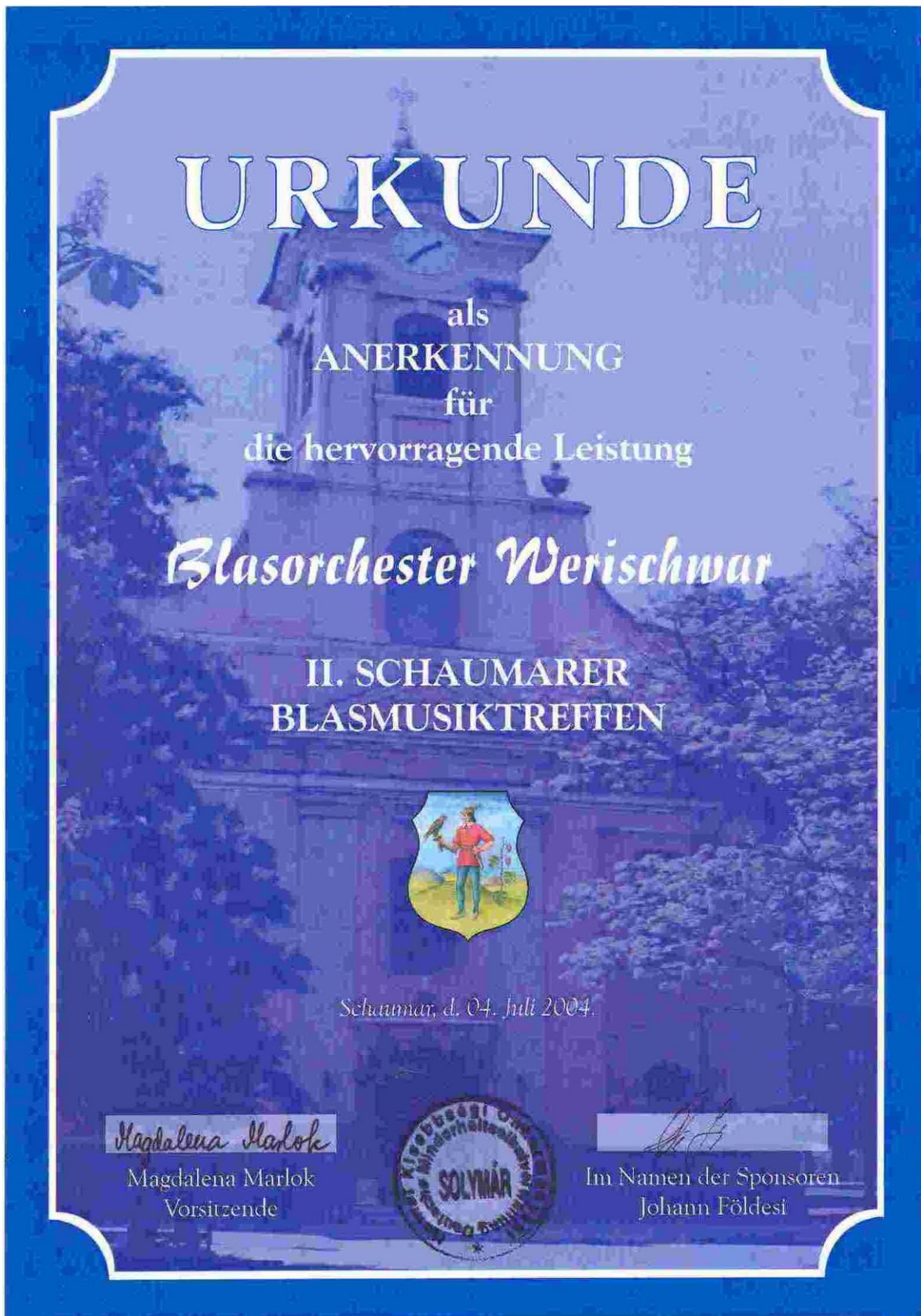
- F. A. - Partnerkapcsolatot kötöttünk Gerstettnel – II. évf. 5. szám – 1996
- F.A. – Aranydiplomás zenészeink CD-re várva –III. évf. 5. szám - 1997
- Fúvós – jubileum – IV. évf. 5. szám - 1998
- Sax Ibolya - Fúvószenei fesztivál Gerstettenben – V. évf. 8. szám - 1999
- Sax Ibolya – Tízéves a fúvószenekar – V. évf. 12. szám - 1999
- Sax Ibolya – A Fúvószenekar évzárója – VII: évf. 2. szám - 2001
- Sax Ibolya – Blasetreffen – IX. évf. 5. szám - 2003
- Sax Ibolya – A Fúvószenekar 110 éves múltja – IX. évf. 6. szám – 2003
- Sax Ibolya – Nick István Josef-Gungl díjat kapott – IX. évf. 11. szám – 2003
- Sax Ibolya – A Fúvószenekar bálja – X. évf. 2. szám – 2004
- Hans BeiBwanger – Werischwarer Blaskapelle auf Deutschlandsreise – X. évf. 7. szám – 2004

Nick István (született: 1926.) Pilisvörösvár, Akácfa köz 3.

Peregi Márton (született: 1932.) Pilisvörösvár, Iskola köz 5.

Feldhoffer János (született: 1957.) Pilisvörösvár, Zrínyi M. utca 46.

Melléklet

1.sz. melléklet

URKUNDE

FÜR DIE TEILNAHME
AN DER REGIONALEN VORAUSWAHL
DER UNGARNDÉUTSCHEN
BLASKAPELLEN

Pilisvörösvári Fúvószenekar

Pilisvörösvár

2003. április 27.

Franz Herby

Vorsitzender

Landesrat Ungarndeutscher Chöre,
Kapellen und Tanzgruppen

Zsolt Földes

Vorsitzender

Verband Ungarndeutscher
Musikkapellen

András Ágoston

Vorsitzender
der Jury

3.sz. melléklet

ÉMLÉKLAP

PILISVÖRÖSVÁRI
NÉMET NEMZETISÉGI FÚVÓSZENEKAR

RÉSZÉRE

**A PILISVÖRÖSVÁRI NAPOK
KERETÉBEN RENDEZETT
„HAZAI DALLAMOK”
NÉPZENEI ÉS TÁNCFESZTIVÁLON
NYÚJTOTT
SZÍNVONALAS TELJESÍTMÉNYÉÉRT**

PILISVÖRÖSVÁR, 2004. AUG. 15.

GRÓSNÉ KRUPP ERZSÉBET
POLGÁRMESTER

4.sz. melléklet

Flora Polka fromze Clarinet

Coda

Hellebrandt Bernat.

111908

5.sz. melléklet

Deggendorfer Ländler *Clarinetta 1 u*

Steckel

Abschieds Polka für Clarinetta 1 u

6.sz. melléklet

Piccolo Polka *Clarinetto in*

Solo

John Antal Solymar

7.sz. melléklet

Festwoche

100 Jahre

Musikverein e.V.

HARMONIE
Gerstetten

14. bis 18. Juni 2006

Im Festzelt an der Goethestraße in Gerstetten

**HERRN. STUMPFES
ZIEH & ZUPF
KAPELLE**

15

Die Schwindligen

Blasmusik & Partypower !!!

Oldie und Partynacht
mit den
Cammels

ALF ALPEN-LAND-FERTIGHAUS
...das bessere Haus

Bettenparadies
...in Heidenheim
Bahnhofplatz 9 Tel. 07321/20420

Heidenheimer Volksbank eG

8.sz. melléklet

100 Jahre Musikverein Gerstetten Festprogramm

Mittwoch 14.6.

20.30 Uhr Die Schwindligen 15

Donnerstag 15.6.

Ab 11 Uhr Tag der Blasmusik
Abends Oldie- und Partynacht
mit den Cammels

Freitag 16.6.

20.30 Uhr Herrn Stumpfes
Zieh & Zupf Kapelle
23.00 Uhr Besenkracher

Samstag 17.6.

13.00 Uhr Kinderfest mit Festzug
Ab 19 Uhr Festabend und
Partnerschaftsfeier

Sonntag 18.6.

Kreismusikfest

8.00 Uhr Wertungsspiel
10.00 Uhr Ökumenischer Gottesdienst
anschließend Frühschoppen
13.30 Uhr Jubiläumsfestzug
Unterhaltung im Festzelt
Abends Musikverein Pilisvörösvár
aus Ungarn

GETRÄNKE
GÖBEL
GMBH
MARKT
FestService
Inhaber:
Sepp Haga

Kartenvorbestellung und
weitere Informationen:
www.mvgerstetten.de

Karten-Bestell-Hotline:
Tel. 07323 - 50 33 03

German
flex
Qualität schafft Vertrauen
→ Die Wohnidee
Moderne Bettzylinder und Pösterlmöbel
Gerstetten Haldenstr. 30
Tel. 07323/5155 Fax. 07323/6430

9.sz. melléklet